

10. Фазикош Г.В. Юридична та соціальна природа судового рішення в цивільному судочинстві: сучасні наукові погляди. *Право України*. 2001. № 3. С. 23–29.

References:

1. Hospodarskyi kodeks Ukrainy [Economic Code of Ukraine] № 436–IV vid 16.01.2003. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2003. № 18, № 19–20, № 21–22. St. 144. [in Ukrainian].
2. Baliuk I.A. *Hospodarske protsesualne pravo: navch. posibnyk*. K.: KNEU, 2008. 224 s. [in Ukrainian].
3. Bernaziuk Ya. Poniattia ta kryterii motyвовanosti sudovoho rishennia yak odniiei z harantii dotrymanna sudamy pryntsyphu verkhovenstva prava. *Sudebno-yurydycheskaia hazeta*. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/133015-ponyattya-ta-kriteriyi-motyвовanosti-sudovogo-rishennya-yak-odniyeyi-z-garantiy-dotrimannya-sudami-printsipu-verkhovenstva-prava> [in Ukrainian].
4. Kleinman A.F. *Sovetskyi hrazhdanskyi protsess*. M.: Yzd-vo Mosk. un-ta, 1954. 407 s. [in Russian].
5. Kot O.V. Ukhvaly sudu v hospodarskomu protsesi. *Yurydychna Ukraina*. 2010. № 2. S. 97–101. [in Ukrainian].
6. Nikolenko L.M. Realizatsiia osnovnykh pryntsyviv hospodarskoho sudochynstva pry perehliadi sudovykh aktiv. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. 2013. № 1. S. 174–180. [in Ukrainian].
7. Oliinyk Yu. Korotko pro holovne v novomu hospodarskomu sudochynstvi, praktychne porivniannia. Chastyna 6 (rozdil III (hl. 9–10) HPK). *Advokatske obiednannia "Luchkovskiy i partner"*. URL: <http://blog.law-firm.org.ua/you-olijnik-korotko-pro-golovne-v-novomu-gospodarskomu-sudochynstvi-praktychne-porivnyannya-chastyna-6-rozdil-iii-gl-9-10-gpk/> [in Ukrainian].
8. Pysarenko H.M. Sudovi rishennia v administratyvnykh spravakh : poniattia, vydy, osoblyvosti ukhvalennia. *Aktualni problemy derzhavy i prava*. 2011. Vyp. 62. S. 43–51. [in Ukrainian].
9. Sarnavskiy M. Ukhvala yak ob'iekt apeliatsiinoho oskarzhennia v hospodarskomu sudochynstvi. *Pidpriemstvo, hospodarstvo i pravo*. 2019. № 2. S. 65–69. [in Ukrainian].
10. Fazykosh H. Yurydychna ta sotsialna pryroda sudovoho rishennia v tsyvilnomu sudochynstvi: suchasni naukovy pohliady. *Pravo Ukrainy*. 2001. № 3. S. 23–29. [in Ukrainian].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.7.2.27>

NIWAŻNOŚĆ TRANSAKCJI JAKO INSTRUMENT ZAPEWNIENIA BEZPIECZEŃSTWA FINANSOWEGO PAŃSTWA

Roman Tashian

*kandydat nauk prawnych, docent,
docent Katedry Prawa Cywilnego nr 1*

Narodowego Uniwersytetu Prawniczego imienia Jarosława Mądrego (Charków, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-6876-5857

Adnotacja. Artykuł dotyczy problemu nieważności transakcji w kontekście zapewnienia bezpieczeństwa finansowego państwa. Autor rozważa pojęcie bezpieczeństwa finansowego na poziomie makro i mikroekonomicznym, podaje jego definicję. Wiele uwagi poświęcono analizie struktury bezpieczeństwa finansowego jako elementu bezpieczeństwa gospodarczego. Nacisk kładziony jest na to, że stan zapewnienia bezpieczeństwa finansowego jest możliwy do osiągnięcia tylko pod warunkiem zastosowania kompleksu środków ekonomicznych i prawnych, z których jednym jest mechanizm nieważności transakcji naruszających porządek publiczny. Autor podaje definicję takich transakcji i podkreśla ich charakterystyczne cechy. Oddzielnie rozważane działania, które stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa finansowego Ukrainy. Tak więc autor zwraca uwagę na uchylanie się od płacenia podatków jako jedno z najczęstszych przestępstw w tej dziedzinie. Podano definicję bezpieczeństwa podatkowego, a także omówiono najczęstsze sposoby unikania podatków. Zdefiniowano pojęcie unikania podatków i planowania podatkowego. Szczególną uwagę zwraca się również na unikanie podatków za pomocą offshore, których stosowanie jest trendem ostatnich dziesięcioleci. Zdefiniowano definicję nierezydentów offshore zarówno z punktu widzenia prawa międzynarodowego, jak i krajowego. Zwrócono również uwagę na brak zwrotu dochodów walutowych z zagranicy jako zagrożenie dla bezpieczeństwa finansowego państwa. Określono główne sposoby popełnienia tego przestępstwa, a także jego negatywne konsekwencje. Niebezpieczne dla gospodarki państwa jest również prowadzenie działalności gospodarczej, która wymaga licencji, bez takiej. Szczególną uwagę zwraca się na bezpieczeństwo pozabankowego sektora finansowego, ponieważ kwestia ta jest tradycyjnie mniej rozważana w literaturze. Na podstawie przeprowadzonych badań autor wyciągnął wnioski dotyczące poprawy obowiązującego prawa, a także praktyk wykonawczych w tym zakresie.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo finansowe, nieważność transakcji, uchylanie się od opodatkowania, offshore, bezzwrotne przychody walutowe, pozabankowy sektor finansowy.

AN INVALIDITY OF TRANSACTIONS AS AN INSTRUMENT FOR THE PROVISION OF FINANCIAL SAFETY OF THE STATE

Roman Tashian

*Ph. D. in Law, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Civil Law № 1
Yaroslav Mudryi National Law University (Kharkiv, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0002-6876-5857
e-mail: tashian.roman@gmail.com*

Abstract. The article deals with the problem of invalidity of transactions in the context of providing the financial security of the state. The author considers the concept of financial security at the macro- and microeconomic levels and defines it. Much attention is paid to the analysis of the structure of financial security as a part of economic security. The emphasis is placed on the fact that ensuring financial security is possible only if a set of economic and legal means is used, one of which is the mechanism of invalidity of transactions that violate the public order. The author provided definition of such transactions and shows their features. Separate consideration of actions that pose a threat to Ukraine's financial security. Thus, the author pays attention to tax evasion as one of the most widespread offenses in this area. Definition of tax security is given, as well as the most widespread methods of avoiding tax payment are considered. The notion of tax evasion and tax planning is distinguished. Particular attention is also paid to tax evasion through offshore, the use of which has been a trend over the last decades. The definition of offshore non-residents is defined in terms of both international and national legislation. Also, attention is paid to the non-return of foreign exchange earnings from abroad as a threat to the financial security of the state. The basic ways of committing this offense, as well as its negative consequences, are determined. It is also dangerous for the state's economy to carry out an economic activity that requires licensing without it. Particular attention is paid to ensuring the safety of the non-banking financial sector, as this issue is traditionally less considered in the literature. On the basis of the research, the author made a conclusion on the improvement of the current legislation, as well as law enforcement practice in this area.

Key words: financial security, invalidity of transactions, tax evasion, offshore, non-return of currency earnings, non-bank financial sector.

НЕДІЙСНІСТЬ ПРАВочИНІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Роман Таш'ян

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права № 1
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (Харків, Україна)
ORCID ID: 0000-0002-6876-5857
e-mail: tashian.roman@gmail.com*

Анотація. У статті розглядається проблема недійсності правочинів у контексті гарантування фінансової безпеки держави. Автор розглядає поняття фінансової безпеки на макро- та мікроекономічному рівнях, надає їй визначення. Багато уваги приділено аналізу структури фінансової безпеки як складової частини безпеки економічної. Зроблено наголос на тому, що стану гарантування фінансової безпеки досягнути можна тільки за умови застосування комплексу економічних та правових засобів, одним із яких є механізм недійсності правочинів, які порушують публічний порядок. Автором надано визначення таких правочинів, висвітлені їхні характерні риси. Окремо розглянуті дії, які створюють загрозу фінансовій безпеці України. Так, автор звертає увагу на ухилення від сплати податків як одне з найбільш поширених правопорушень у цій сфері. Надано визначення податкової безпеки, а також розглянуто найбільш поширені способи ухилення від сплати податків. Розмежовано поняття ухилення від сплати податків та податкового планування. Особлива увага також приділена ухиленню від сплати податків за допомогою офшорів, використання яких стало тенденцією останніх десятиліть. Окреслено визначення офшорних нерезидентів з погляду міжнародного і національного законодавства. Також увага приділена неповерненню валютної виручки із-за кордону як загрози фінансовій безпеці держави. Визначено основні способи вчинення цього правопорушення, а також його негативні наслідки. Небезпечним для економіки держави є здійснення господарської діяльності, яка потребує ліцензування, без такого. Окрема увага приділена гарантуванню безпеки небанківського фінансового сектора, оскільки це питання традиційно менше розглядається в літературі. На підставі проведеного дослідження автором зроблений висновок щодо вдосконалення чинного законодавства, а також правозастосовної практики в цій сфері.

Ключові слова: фінансова безпека, недійсність правочинів, ухилення від сплати податків, офшори, неповернення валютної виручки, небанківський фінансовий сектор.

Вступ. Одним із напрямів державної політики є забезпечення стабільності фінансового сектора економіки. Для цього держава в особі уповноважених органів наділена низкою важелів впливу, одним із яких є визнання недійсними правочинів, які не відповідають вимогам законодавства, тобто позбавлення таких правочинів юридичної сили.

Основна частина. Тема фінансової безпеки була предметом досліджень багатьох науковців, серед яких Л.М. Білодід, І.А. Бланк, С.В. Бондар, Д.Ю. Венцовський, М.І. Виклюк, І.Г. Галкін, Ю.В. Гаруст, В.В. Гресик, О.О. Гудзовата, М.М. Єрмошенко, Т.І. Єфименко, А.П. Лазарева, Л.А. Микитенко, П.О. Толок, А.Г. Чубенко, Л.Г. Шемаєва.

Водночас через невичерпність проблеми гарантування фінансової безпеки подальші дослідження цього питання є вельми актуальними.

Метою статті є дослідження фінансової безпеки як складової частини безпеки економічної, аналіз невідповідності правочинів, зокрема правочинів, що порушують публічний порядок, визначення загроз фінансовій безпеці, характеристика заходів щодо протидії цим загрозам.

Прагнення України до об'єднання у складі Європейського Союзу (далі – ЄС) означає необхідність узгодження національної фінансової системи з європейськими вимогами.

Відповідно до Концепції забезпечення національної безпеки фінансової сфери, національна безпека включає питання безпеки в бюджетній сфері, у сфері управління державним боргом, гарантованим державою боргом табору корпоративного сектора в податковій сфері фінансів реального сектора економіки в банківській сфері, сфері валютного ринку, у сферах функціонування фондового ринку та небанківського фінансового сектора (Чубенко, 2017: 25).

Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 р. № 1277 затверджено Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. Відповідно до п. 5 Рекомендацій, економічна безпека – це стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі, характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання. Складовою частиною економічної безпеки є безпека фінансова, яка визначається як стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни. Фінансова безпека, у свою чергу, має такі складові частини, як: банківська безпека, безпека небанківського фінансового сектора, боргова безпека, бюджетна безпека, валютна безпека, грошово-кредитна безпека.

У науковій доктрині до елементів фінансової безпеки відносять:

1. Ефективність фінансової системи, тобто її здатність забезпечувати досягнення стратегічних і тактичних цілей розвитку держави.

2. Незалежність фінансової системи, тобто здатність держави самостійно визначати цілі, механізми та шляхи її функціонування.

3. Конкурентоспроможність фінансової системи, тобто її здатність повноцінно виконувати свої завдання та функції в умовах існування та впливу фінансових систем інших країн та світових фінансових агентів (Лазарева, 2014: 91).

Проблема гарантування та зміцнення фінансово-економічної безпеки банківської системи не є новою для юридичної науки. Вона не породжена сьогоденням, а має корені й у минулому. Нині питання фінансово-економічної безпеки набули загальнонаціонального значення, актуальні та значущі не лише для банківської системи, а й для фінансово-економічної безпеки країни загалом (Гаруст, Білодід, 2016: 42).

На мікроекономічному рівні виділяють також фінансову безпеку підприємства. Так, М.М. Єрмошенко вважає, що фінансово-кредитна безпека підприємства повинна характеризуватися збалансованістю та якістю всіх наявних фінансових інструментів і технологій, а також достатністю фінансових ресурсів, стійкістю до численних негативних чинників, здатністю забезпечувати протекцію державних фінансових інтересів, що покликано досягти ефективного функціонування національної економічної системи (Єрмошенко, 2001: 98).

Зрозуміло, що для застосування таких наслідків необхідні відповідні підстави. Правочини, які не відповідають вимогам фінансової безпеки, є таким, що порушують публічний порядок. Відповідно до ч. ч. 1–2 ст. 228 Цивільного кодексу (далі – ЦК) України, правочин уважається таким, що порушує публічний порядок, якщо він був спрямований на порушення конституційних прав і свобод людини і громадянина, знищення, пошкодження майна фізичної або юридичної особи, держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади, незаконне заволодіння ним. Правочин, який порушує публічний порядок, є нікчемним. У постанові Судової палати в цивільних справах Верховного Суду України від 13 квітня 2016 р. надано визначення публічного порядку як публічно-правових відносин, які мають імперативний характер і визначають основи суспільного ладу держави (<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/57731753>). До таких, що порушують публічний порядок, відносять правочини, які є загрозою для фінансової безпеки суспільства загалом або окремих його членів.

Крім публічних механізмів, законодавець застосовує приватні.

Це значною мірою зумовлено специфікою розвитку вітчизняних банків. Зокрема нетривалим періодом їхньої діяльності, отже, незначними обсягами власного капіталу порівняно з розвиненими країнами, а також необхідністю працювати в умовах підвищеного ризику, що пов'язано з економічною та політичною нестабільністю а державі (Гаруст, Білодід, 2016: 42).

Питання організації комплексної та єдиної системи безпеки, що здатна протидіяти зовнішнім та внутрішнім загрозам, актуальне для всіх учасників ринкових відносин. Безумовно, насамперед зазначеній проблемі приділяють увагу власники банку, його акціонери, які турбуються за розвиток власного бізнесу,

несуть за нього матеріальну, моральну та соціальну відповідальність, якщо, звичайно, банку первісно не відведена роль кримінальної організації. Банківська безпека турбує також і клієнтів банку, які обслуговуються в цій банківській установі, зацікавлені в її стабільності, а також фізичних осіб, які є вкладниками, позичальниками і користувачами будь-яких банківських послуг (пластикові картки, комірчки сховища) (Гаруст, Білодід, 2016: 42).

Національні фінанси є складовою ланкою міжнародного фінансового грошово-кредитного ринку.

До внутрішніх загроз національній безпеці у фінансовій сфері належать:

- нестабільність і недосконалість правового регулювання у фінансовій сфері;
- нерівномірний розподіл податкового навантаження на суб'єктів господарювання, що зумовлює ухилення від сплати податків;
- низький рівень бюджетної дисципліни і незбалансованість бюджетної системи;
- збільшення обсягу державного боргу;
- недостатній рівень золотовалютних резервів;
- високий рівень доларизації економіки;
- істотні коливання обмінного курсу національної валюти;
- слабкий розвиток фондового ринку;
- недостатній рівень капіталізації фінансової системи;
- відплив капіталу за кордон внаслідок погіршення інвестиційного клімату;
- тінізація економіки тощо (Єфименко, Єрмошенко, 2014: 245).

Можна виділити декілька груп договорів, укладення яких слугує способом завдання шкоди фінансовій безпеці України.

Окрему, надзвичайно болючу проблему являють правочини, *спрямовані на ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)*.

Такий правочин є нікчемним за приписами ст. 228 ЦК України та ст. 212 Кримінального кодексу України, яка передбачає відповідальність за умисне ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), що входять у систему оподаткування.

Як слушно помітив С.Н. Паркінсон, «неможливо ухилитися від податків. Від них можна відхилитися законним або незаконним способом. Обидва способи також старі, як і сама податкова система» (Паркінсон, 1992: 82).

Такі діяння є загрозою податковій безпеці як складнику безпеки фінансової. М.І. Виклюк та В.В. Гресик визначають податкову безпеку як такий стан податкової системи, який визначає гармонізацію процесу оподаткування та справляння податків за умови ефективного управління ризиками та загрозами, що виникають у податковій сфері, шляхом ужиття необхідних заходів із боку виконавчих органів для задоволення інтересів держави, суспільства та платників податків (суб'єкти господарювання, організації, населення) (Виклюк, Гресик, 2013: 242–246).

Саме ухилення від сплати податків утворює тіньовий сектор економіки, що є однією з найбільш проблем сьогодення. Пороговий розмір тіньового сектора, загрозливий для національної економічної безпеки, оцінюється фахівцями в 40% офіційного ВВП (Чубенко, 2017: 25).

До найбільш популярних способів ухилення від податків відносять:

- неповідомлення контролюючим органам про свою присутність або діяльність у країні, у якій платник податків перебуває чи займається підприємницькою діяльністю;
- неповідомлення про джерело доходу, що підлягає оподаткуванню, а також прибутку, незважаючи на обов'язковість такого повідомлення;
- неоголошення повної суми доходу, яка підлягає оподаткуванню, а також прибутку, незважаючи на обов'язковість такого повідомлення;
- використання в декларації про доходи посилок на пільги, які поширюються на дітей, яких платник податків не має, чи відрахування з доходу на амортизацію машин і устаткування, яких немає;
- невилплату податковим відомствам податків, якими обкладається заробітна плата найманих платником податків працівників;
- контрабанда тощо (Мірошніченко, 2011: 89).

Ухилення від сплати податків варто відрізнити від податкового планування, тобто діяльності з упровадження схем, які знижують податковий тиск, отже, дозволяють лишити більше коштів у суб'єкта господарювання. В основі податкового планування лежить податкова оптимізація. На відміну від ухилення, податкове планування здійснюється в рамках законодавства.

Особливу небезпеку являє собою *ухилення від сплати податків за допомогою офшорів*, тобто реєстрація компанії в державі, у якій доходи цілком чи частково звільнюються від оподаткування.

Відповідно до ст. 15 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму», обов'язковому фінансовому моніторингу підлягають фінансові операції, що мають ознаки переказу коштів на анонімний (номерний) рахунок за кордон і надходження коштів з анонімного (номерного) рахунку з-за кордону; зарахування або переказ коштів у разі, якщо хоча б одна зі сторін – учасників фінансової операції має відповідну реєстрацію, місце проживання чи місцезнаходження в державі, що віднесена Кабінетом Міністрів України до переліку офшорних зон, а також переказ коштів на рахунок, відкритий у фінансовій установі, зареєстрованій у зазначеній державі.

До переваг офшорних зон (офшорні території, офшорні юрисдикції, офшорні центри) чи офшорних компаній І.Г. Галкін відносить: анонімність і конфіденційність, низькі податки чи їх відсутність, відсутність валютного контролю, банківські рахунки в будь-якій валюті, більш низькі митні платежі, ефективна та недорога банківська система, прибуток/капітал у твердій валюті в надійних банках у стабільній країні (Галкін, 2010б: 15).

За даними Boston Consulting Group, в офшорах перебуває 10–13% світового ВВП, що становить 10 трлн доларів США (<https://www.bbc.com/russian/features-41942996>).

Законом № 1797–VIII від 21 грудня 2016 р. до Податкового кодексу України було запроваджено визначення нерезидентів, що мають офшорний статус, під якими розуміються нерезиденти, розташовані на території офшорних зон, крім нерезидентів, які надали платнику податку виписку із правоустановчих документів, легалізовану у встановленому законодавством порядку, що свідчить про звичайний (неофшорний) статус такого нерезидента.

Як засіб боротьби з використанням офшорів пропонується використання угод про обмін податковою інформацією, що вже активно запроваджується у країнах ЄС. Міжнародні податкові угоди виконують пряму функцію, тобто полегшують міждержавну комерцію і знімають подвійний тягар податків, окремі їхні положення дозволяють додатково знижувати податки шляхом цілеспрямованого структурування бізнесу (Галкін, 2006: 14).

Варто погодитися з О.В. Мірошніченко, що небезпека офшорів полягає у відсутності адекватних заходів протидії використанню офшорних механізмів ухилення від оподаткування, призводить до виникнення нерівних конкурентних умов, у яких перебувають законослухняні господарські суб'єкти в разі сплати конкурентами менших податків, що спонукає суб'єкти підприємницької діяльності до пошуку «схем оптимізації оподаткування», зокрема і нелегальних. Тому реальною протидією процесам ухилення від оподаткування, зокрема і шляхом використання офшорних механізмів, може стати лише комплексна, узгоджена з іншими країнами та міжнародними організаціями, система політичних, правових, економічних, організаційних, технічних заходів, направлених на обмеження можливостей проведення фіктивних фінансових операцій, метою яких є ухилення від оподаткування (Мірошніченко, 2011: 93).

Окремий аспект загрози національній безпеці становить **неповернення валютної виручки із-за кордону, незаконного відкриття або використання за межами України валютних рахунків, порушення правил про валютні операції**.

До найбільш поширених схем неповернення валютної виручки із-за кордону належать: заниження експортних та завищення імпорتنих контрактних цін із метою отримання іноземним партнером премії, частина якої переказується на закордонні рахунки українських резидентів; неповернення експортної виручки або проведення імпорту товару без його фактичного ввезення на територію України, зокрема із застосуванням механізму здійснення авансових платежів під фіктивні імпорتنі контракти; переказ або неповернення валюти з-за кордону у вигляді внесків до статутних фондів спільних підприємств; унесення гарантійного депозиту в іноземний банк для отримання кредиту, який фактично не видається; штучне застосування нерезидентом штрафних санкцій (Бондар, 2011: 22).

Неврегульованість питань внутрішнього валютного ринку, що супроводжується різкими девальваційними просіданнями української гривні, критично позначається на зовнішньоторговельній діяльності. В умовах одночасного функціонування декількох паралельних валютних курсів та витіснення валютно-обмінних операцій у «тінь», критичних обсягів набули квазіімпортні операції для виводу валюти за кордон, а також масштаб неповернення експортерами валютної виручки (Венцовський, 2015: 57).

Важливою подією є ухвалення Закону України «Про валюту і валютні операції» від 21 червня 2018 р. № 2473–VIII.

Зауважимо, якщо не безпосередній, то значною мірою суттєвий вплив має стабілізація грошово-кредитної сфери країни на її зовнішньоторговельний баланс. Причому його реалізація здійснюється в межах бюджетної компоненти фінансової системи. Отже, дестабілізація грошово-кредитного сектора генерує ризики, наприклад послаблення забезпеченості вітчизняних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності грошово-кредитними ресурсами, що можуть згодом перерости в загрози скорочення потенціалу, та послаблення ділової активності в міжнародних розрахунках, як наслідок, погіршення зовнішньоторговельного балансу країни (Гудзовата, 2016: 768).

Небезпечним є **проведення господарської діяльності без отримання відповідної ліцензії**.

Удосконалення всіх етапів і процедур ліцензування, зокрема шляхом їх уніфікації, – одна із причин ухвалення Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 2 березня 2015 р. № 222–VIII.

Відповідно до Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності», ліцензування є засобом державного регулювання провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, який спрямовано на забезпечення реалізації єдиної державної політики у сфері ліцензування, захист економічних і соціальних інтересів держави, суспільства й окремих споживачів.

Заслугує на увагу той факт, що окремими законодавчими актами передбачено право органу ліцензування зупинити дію ліцензії. У ч. 3 ст. 59 Закону України «Про ринок природного газу» вказано, що в разі скоєння правопорушення на ринку природного газу до відповідних суб'єктів ринку природного газу може застосовуватися санкція у вигляді зупинення дії ліцензії. У ст. 16 Закону України «Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії» зазначено, що ліцензія на провадження окремих видів діяльності у сфері використання ядерної енергії може бути зупинена.

Відповідно до ст. 24 Закону України «Про електроенергетику», у разі порушення енергопостачальником, який здійснює постачання електричної енергії на закріпленій території, умов і правил здійснення ліцензованої діяльності з постачання електричної енергії й інших обов'язків, передбачених цим Законом.

У ч. 1 ст. 40 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», відповідно до якої Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, може застосовувати такий захід примусу, як тимчасове зупинення ліцензії на право здійснення діяльності з надання фінансових послуг; у ч. 2 ст. 11 Закону України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», згідно з якою Національна комісія із цінних паперів та фондового ринку (далі – НКЦПФР), крім застосування фінансових санкцій за правопорушення, може зупинити ліцензію на право провадження професійної діяльності на фондовому ринку, яку було видано такому професійному учаснику фондового ринку (Микитенко, 2018: 83).

Наприкінці 2012 р. 27 держав – членів Європейського Союзу ухвалили рішення про створення Європейського банківського союзу (набуло чинності з осені 2014 р.), що знаменується розширенням європейської фінансової інтеграції, змінює застарілу еталонну європейську банківську систему та має на меті створення єдиного наглядового механізму.

Окремо виділяють **фінансову безпеку небанківського сектора**.

До кола небанківського фінансового сектора належать страхові компанії, інвестиційні компанії, фінансові компанії торговельного кредиту, компанії з управління активами, лізингові компанії, недержавні пенсійні фонди, інститути спільного інвестування, факторингові компанії.

І.А. Бланк наводить такі істотні особливості фінансової безпеки підприємства: 1) це основна частина в системі його економічної безпеки; 2) це основний метод досягнення економічних цілей підприємства, зокрема одержання прибутків (Бланк, 2011: 695). Вищевказане зумовлене тим, що фінансово-економічна діяльність покликана реалізувати загальну стратегію розвитку підприємства. Крім того, фінансові операції на підприємстві здійснюються повсякчас із метою забезпечення його ефективного економічного розвитку (Шемаєва, 2017: 4).

Значну загрозу у сфері фінансів реального сектора економіки може становити невідповідність між активами та зобов'язаннями підприємств реального сектора економіки, насамперед базових галузей економіки. Дисбаланс може спостерігатися як унаслідок реалізації невизаженої стратегії управління підприємствами в частині взяття ними зобов'язань, так і під впливом дії низки зовнішніх чинників. За наявності застарілих основних засобів і технологій такий дисбаланс може призвести до фінансової неспроможності більшості вітчизняних підприємств промисловості (Шемаєва, 2017: 5).

Висновки. На підставі проведеного аналізу можна дійти висновку, що фінансова безпека держави досягається за допомогою низки економічних та правових заходів, складовою частиною останніх є недійсність правочинів, що порушують публічний порядок. У контексті цього важливо забезпечити неухильну практику позбавлення таких діянь юридичної сили, що вимагає ретельної роботи як судів, так і правоохоронних органів.

Список використаних джерел:

1. Чубенко А.Г. Національна податкова безпека та перспективи використання досвіду Податкової служби (IRS) Сполучених Штатів Америки для боротьби з тіньовою економікою в Україні. *Публічне право*. 2017. № 1. С. 18–25.
2. Лазарева А.П. Фінансова безпека країни: загрози та основні напрями зміцнення. *Вісник Приазовського державного технічного університету*. 2014. № 27. С. 88–94.
3. Гаруст Ю.В., Білодід Л.М. Фінансово-економічна безпека як запорука сталого розвитку банківської установи. *Форум права*. 2016. № 1. С. 42–48.
4. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. Київ: КНТЕУ, 2001. 309 с.
5. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/57731753>.
6. Єфименко Т.І., Єрошенко М.М. Фінанси інституційних секторів економіки України. Київ: ДННУ «Акад. фін. управління», 2014. 584 с.
7. Паркінсон С. Закон и доходы. Москва: Интерконтакт, 1992. 100 с.
8. Виклюк М.І., Гресик В.В. Податкова безпека: дуалістичність економічної природи трактування змісту основних характеристик. *Інноваційна економіка*. 2013. № 5 (43). С. 242–246.
9. Мірошніченко О.В. Використання офшорних механізмів ухилення від сплати податків серед загроз економічній безпеці України. *Вісник економічної науки України*. 2011. № 1. С. 88–94.
10. Галкін І.Г. Організаційно-правові засади податкового планування з використанням зон зі спеціальним режимом оподаткування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2006. 16 с.
11. URL: <https://www.bbc.com/russian/features-41942996>.
12. Бондар С.В. Характеристика способів приховування коштів, одержаних злочинним шляхом, за межами України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2011. № 6. С. 19–25.
13. Венцовський Д.Ю. Зовнішньоекономічна безпека України: стан та напрями забезпечення. *Стратегічні пріоритети*. 2015. № 36. С. 56–63.
14. Гудзовата О.О. Загрози фінансовій безпеці держави за дестабілізації грошово-кредитної сфери. *Гроші, фінанси і кредит*. 2016. № 14. С. 766–771.
15. Микитенко Л. Зупинення дії ліцензії на провадження господарської діяльності. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2018. № 2. С. 82–90.

16. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия. Киев, 2004. 784 с.
17. Шемаева Л.Г., Толоч П.О. Підходи до оцінки взаємовпливу фінансової безпеки суб'єктів господарювання та фінансової безпеки держави. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. № 23. С. 4–8.

References:

1. Chubenko A. Natsional'na podatkova bezpeka ta perspektivi vikoristannya dosvidu Podatkovoyi sluzhbi (IRS) Spoluch-enikh Shtativ Ameriki dlya borot'bi z tin'ovoyu ekonomikoyu v Ukrayini [National Tax Security and Prospects for Using the United States Tax Service (IRS) to Fight the Mud Economy in Ukraine] / A. Chubenko // *Publichne pravo*. – 2017. – № 1. – S. 18–25.
2. Lazareva A. Finansova bezpeka krayini: zahrozi ta osnovni napryami zmitsnennya [Financial security of the country: threats and main directions of strengthening] / A. Lazareva // *Visnik Priazovs'koho derzhavnoho tekhnichnoho universi-tetu*. – 2014. – № 27. – S. 88–94.
3. Harust Yu. Finansovo-ekonomichna bezpeka yak zaporuka staloho rozvitku bankivs'koyi ustanovi [Financial and eco-nomic security as a guarantee of sustainable development of a banking institution] / Yu. Harust, L. Bilodid // *Forum prava*. – 2016. – № 1. – S. 42–48.
4. Yermoshenko M. Finansova bezpeka derzhavi: natsional'ni interesi, real'ni zahrozi, stratehiya zabezpechennya [Financial security of the state: national interests, real threats, security strategy] / M. Yermoshenko – Kiyiv: KNTEU, 2001. – 309 s.
5. From: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/57731753>.
6. Yefimenko T. Finansi institutsiynikh sektoriv ekonomiki Ukrayini [Finances of institutional sectors of the Ukrainian econ-omy] / T. Yefimenko, M. Yeroshenko – Kiyiv: DNNU “Akad. fin. Upravlinnya”, 2014. – 584 s.
7. Parkinson S. Zakon i dokhody [Law and income] / S. Parkinson – Moskva: Interkontakt, 1992. – 100 s.
8. Vykliuk, M.I., Hresyk, V.V. Podatkova bezpeka: dualistychnist ekonomichnoi pryrody traktuvannia zmistu osnovnykh kharakterystyk [Tax security: the dualism of the economic nature of the interpretation of the content of the main charac-teristics] / M.I. Vykliuk, V.V. Hresyk, // *Innovatsiina ekonomika*. – 2013.– № 5 [43].– s. 242–246.
9. Miroshnichenko O. Viktoristannya ofshornikh mekhanizmiv ukhilenntya vid splati podatkov sered zahroz ekonomichniy bezpetsi Ukrayini [Use of offshore mechanisms of tax evasion among threats to Ukraine's economic security] / O. Mirosh-nichenko // *Visnik ekonomichnoyi nauki Ukrayini*. – 2011. – № 1. – S. 88–94.
10. Halkin I. Orhanizatsiyno-pravovi zasadi podatkovoho planuvannya z vikoristanniam zon zi spetsial'nim rezhimom opo-datkovannya [Organizational and legal bases of tax planning with the use of zones with a special tax regime]: avtoref. dis. na zdobuttya nauk. stupenya kand. yurid. nauk : 12.00.07 : zakhishchena 01.05.2006 : zatv. naN.NaN.NaN / Halkin Ivan. – Kiyiv, 2006. – 16 s.
11. From: <https://www.bbc.com/russian/features-41942996>.
12. Bondar S. Kharakteristika sposobiv prikhovuvannya koshtiv, oderzhanikh zlochinnim shlyakhom, za mezhami Ukrayini [Characteristics of ways to conceal funds obtained by criminal means outside Ukraine] // *Naukoviy visnik Natsional'noyi akademiyi vnutrishnikh sprav*. 2011. № 6. S. 19–25.
13. Ventskovs'kiy D. Zovnishn'oekonomichna bezpeka Ukrayini: stan ta napryami zabezpechennya [Foreign economic secu-rity of Ukraine: state and directions of provision] // *Stratehichni prioriteti*. 2015. № 36. S. 56–63.
14. Hudzovata O. Zahrozi finansoviy bezpetsi derzhavi za destabilizatsiyi hroshovo-kreditnoyi sferi [Threats to the financial security of the state in the destabilization of the monetary sphere] // *Hroshi, finansi i kredit*. 2016. № 14. S. 766–771.
15. Mikitenko L. Zupinennya diyi litsenziyi na provadzhennya hospodars'koyi diyal'nosti [Suspension of a business license] // *Zovnishnya torhivlya: ekonomika, finansi, pravo*. 2018. № 2. S. 82–90.
16. Blank I. Upravlenie finansovoy bezopasnost'yu predpriyatiya [Threats to the financial security of the state in the destabili-zation of the monetary sphere]. Kiyiv: El'ha; Nika-TSentr, 2004. 784 s.
17. Shemayeva L., Toloch P. Pidkhodi do otsinki vzayemovplivu finansovoyi bezpeki sub'yektiv hospodaryuvannya ta finansovoyi bezpeki derzhavi [Enterprise financial security management] // *Naukoviy visnik Mizhnarodnoho humanitarnoho uni-versitetu*. 2017. № 23. S. 4–8.